

ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 347.965

Назарій Бочуляк
адвокатське об'єднання
“Бочуляк і партнери”

АДВОКАТОЛОГІЯ ЯК НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА РОЗВИТКУ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

© Бочуляк Н., 2018

У контексті адаптації національного законодавства до міжнародних норм права адвокатура виконує роль своєрідного індикатора істинності практичної реалізації законодавчих ініціатив. Появу нового терміна щодо визначення напряму наукових досліджень з проблематики адвокатури слід сприймати похвально, оскільки відтоді дефініції “адвокатологія” та “адвокатська діяльність” аналізуються як еквівалентні, тотожні. Дискусійне тлумачення термінології адвокатології як у наукових розвідках, так і законодавцем актуалізує нагальність конструктивного аналізу усієї інформативної бази стосовно адвокатури, її інституалізації, окреслення та закріплення на рівні законодавства понятійного апарату. Загалом, на наше переконання, адвокатологія як теорія має ґрунтуватися, щонайменше, на трьох взаємопов'язаних елементах: теоретичних концепціях, нормах законодавства та практиці їх застосування.

Ключові слова: інститут адвокатури; адвокатське самоврядування; адвокато-логія; адвокат; адвокатська діяльність; правнича наука; законодавство.

Назарій Бочуляк

АДВОКАТОЛОГИЯ КАК НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ОСНОВА РАЗВИТИЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

В контексте адаптации национального законодательства с международными нормами права адвокатура выполняет роль своеобразного индикатора истинности практической реализации законодательных инициатив. Появление нового срока по определению направления научных исследований по проблематике адвокатуры следует воспринимать похвально, поскольку с тех пор дефиниции “адвокатология” и “адвокатская деятельность” анализируются как эквивалентные, тождественны. Дискуссионное толкование терминологии адвокатологии как в научных исследованиях, так и законодателем актуализирует насущность конструктивного анализа всей информативной базы адвокатуры, ее институализации, определения и закрепления на уровне законодательства понятийного аппарата. В целом, по нашему убеждению, адвокатология как теория должна основываться, как минимум, на трех взаимосвязанных элементах: теоретических концепциях, нормах законодательства и практике их применения.

Ключевые слова: институт адвокатуры; адвокатское самоуправление; адвокато-логия; адвокат; адвокатская деятельность; юридическая наука законодательство.

ADVOCACY AS A SCIENTIFIC-THEORETIC BASIS OF ADVOKATIUM SELF-GOVERNMENT DEVELOPMENT

In the context of the adaptation of national legislation to international law, the law office acts as a pivotal indicator of the truthfulness of the practical implementation of legislative initiatives. The emergence of a new term for determining the direction of scientific research on the issues of the advocacy should be taken comfortably, since since then the definitions of “advocatology” and “advocacy” are analyzed as equivalent, identical. Discussion discussion of the terminology of advocatology both in scientific researches and the legislator actualizes the urgency of constructive analysis of the entire informative base in relation to the advocacy, its institutionalization, definition and consolidation at the level of legislation of the conceptual apparatus. In general, according to our conviction, law-practice as a theory should be based, at least, on three interrelated elements: theoretical concepts, norms of legislation and practice of their application.

Key words: Institute of Advocacy; lawyer's self-government; advocacy; lawyer; advocacy; law science; legislation.

Постановка проблеми. У період глобалізаційних викликів та трансформаційних процесів у праві одним із визначальних правозахисних інститутів є адвокатура. З огляду на тенденцію ідейної інтеграції у європейський правовий простір, питання значущості адвокатури як одного з фундаментальних інститутів демократичного поступу українського соціуму, гарантії прав і свобод його суб’єктів та її внутрішньої інституалізації є актуальним та дуже важливим і для національного законодавства, і для світових держав, зокрема України, де організоване адвокатське самоврядування.

Конститутивним напрямом ефективної діяльності істинно демократичної держави є гарантування забезпечення права на захист, який не уявляється без розвитку та якісного функціонування адвокатського самоврядування. Звісно, що без здійснення права на захист неможливо говорити про побудування демократичної держави, навіть більше, у контексті адаптації національного законодавства до міжнародних норм права адвокатура виконує роль своєрідного індикатора істинності практичної реалізації законодавчих ініціатив.

Аналіз дослідження проблеми. Науково-теоретичною базою наукової розвідки стали наукові дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців. Теоретичні і практичні проблеми інституту адвокатського самоврядування досліджували Баєв О., Белкін Р., Овсій Є., Челишева О., Рагулін А., Грудцина Л., Адібекян О., Лубшев Ю., Конін В., Кучерена А., Яновська О., Фурс С., Мельниченко Р., Бакаянова Н. та ін.

Мета статті – дослідити адвокатологію як науково-теоретичну основу розвитку інституту адвокатського самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Дефініція “адвокатологія” як наймення фахової науки про адвокатуру, адвокатське самоврядування ввів у науковий обіг російський учений Баєв О. Є. порівняно недавно, в 1996 р. [1, с. 46–58]. Поява нового терміна щодо визначення напрямку наукових досліджень із проблематики адвокатури слід сприймати похвально, оскільки відтоді дефініції “адвокатологія” та “адвокатська діяльність” аналізуються як еквівалентні, тотожні.

У контексті розвитку спеціальної юридичної науки адвокатології спостерігаємо тенденцію збільшення наукових розвідок, проте розбіжне їх тлумачення вимагає теоретичного визначення її

фундаментальних категорій [2, с. 10–15]. Підтвердженням цьому є актуальність питання участі адвоката та адвокатури у визначенні напрямів адвокатського самоврядування, адвокатської діяльності. Зокрема, здійснено чимало спроб щодо визначення протесної діяльності адвоката в кримінальному провадженні [3, с. 182], аргументації адвокатури як визначальної складової в системі суб'єктів судового права [4, с. 20–23], а також реалізації адвокатурою забезпечення права обвинуваченого на захист у кримінальному процесі України. Разом з тим зауважимо, що право захисту у кримінальному провадженні в контексті адвокатської діяльності реалізують адвокати, а не адвокатура як така.

Дискусійне тлумачення термінології адвокатології як у наукових розвідках, так і законодавцем актуалізує нагальність конструктивного аналізу усієї інформативної бази стосовно адвокатури, її інституалізації, окреслення та закріплення на рівні законодавства понятійного апарату. Відтак, сьогодні особливу значущість має науково-дослідницький напрямок, що системно розкриває предмет адвокатури та адвокатської діяльності.

Адвокатологія (наука про адвокатуру) науково осмислюється у таких вимірах:

— як спеціальна галузь правничої науки, яка подає концептуальне розуміння (теорію), різні наукові погляди (уявлення) та правові ідеї про адвокатську діяльність та адвокатуру [5, с. 347];

— як юридична (суспільна) наука про передумови виникнення, чинники формування, тенденції розвитку, особливості функціонування адвокатури, її змісту, різновиди та певні форми утворень діяльності адвокатів [6, с. 129];

— як гуманітарна (юридична) галузь знань про особливості виникнення, процес становлення, властивості функціонування та перспективний розвиток адвокатури з метою втілення першочергової соціальної місії держави, скерованої на захист прав і свобод, сприяння законних інтересів громадян України, підтримку іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб [7, с. 13].

Однак її окреслення не становить собою реального факту для дослідників, адже більшість наукових публікацій та інших матеріалів скеровані тільки на самий навчальний процес. Варто зауважити і те, що чимало вчених-правників досить критично ставляться до кваліфікації означеного напрямку дослідження як юридичної науки.

Як зауважує Конін В. В., адвокат – це передусім професія, фах, спеціальність. І тому перед тим, як актуалізувати необхідність виокремлення “адвокатології” в окрему галузь, необхідно з’ясувати доцільність створення нових наук про окремі професії, чітко визначити їхній предмет, об’єкт, систему, її основні компоненти, чи ці науки за характером будуть прикладними чи фундаментальними [8, с. 153–157].

Здійснюючи порівняльний аналіз адвоката та адвокатської діяльності у контексті інших видів професійної діяльності, доцільно визначити відмінність тих результатів, які виникають унаслідок їхньої діяльності. Адвокатській діяльності характерні виняткові правові наслідки, які часто кардинально впливають на життя громадян, долі людей. Значущість адвокатури в громадянському соціумі, характер її відносин з державою, управлінським корпусом, правовий статус адвоката, зміст та гарантії реалізації адвокатської діяльності, адвокатська етика та інші суміжні питання мають високу суспільну вагу й торкаються не лише особи адвоката, але й кожної людини, яка звернулася зокрема та суспільства загалом.

Як свідчить український досвід, далеко не завжди реальні професійні якості адвоката відповідають його правовому статусу, почесній місії запитам соціуму та науково визначеним стандартам. Дискусійний характер запропонованих підходів до вирішення реальних проблем здебільшого обумовлює поживлення інтересу у наукових колах. Не є винятком адвокатура, в якій чимало таких питань, і всі вони між собою взаємопов’язані. Здійснення системного аналізу інформативно-джерельної бази з проблематики адвокатури повинне здійснюватися в контексті конкретної галузі правничої науки.

У філософії поява комплексних наук тлумачиться об’єктивною нагальністю на тому або іншому етапі розвитку науково-теоретичних знань в процесі інтеграції роздільних у рамках певних

наук знань, і це є цілковито аргументованим. У тому випадку, коли жодна із функціонуючих наук не може стати об'єднаним чинником щодо певної системи знань, окреслюється нагальність у створенні нової комплексної науки [9, с. 108–110]. Очевидно, саме такі універсальні передумови, на наше переконання, є засадничою передумовою виникнення науки про адвокатуру. Виникнення цих передумов обумовлюється збільшенням ролі адвокатів в захисті прав громадян, охороні інтересів юридичних осіб, зумовлених демократичними процесами в українському соціумі.

Відтак створення у системі правничої науки осібною галузевою наукою про адвокатуру є, по суті, логічним наслідком об'єктивних процесів прогресивного розвитку правничої науки, інтеграційними запитами правничих науково-теоретичних знань про адвокатуру. Можемо також зауважити, що галузевий комплекс правничої науки включають знання, концептуальні ідеї, фундаментальні положення, які певною мірою стосуються адвоката, адвокатури та адвокатської діяльності. Зокрема, такі знання розкриваються в доктринах як загальнотеоретичних правових наук, приміром в теорії держави і права – адвокатура як фундаментальна інституція громадянського суспільства, концепція правозахисту; так і галузевих правових науках, передусім конституційному праву – принципи конституційних засад організації та діяльності адвокатології, кримінальному процесі – процес здійснення адвокатом функції захисту від обвинувачення у судовому порядку тощо, також цивільному процесу – реалізація адвокатами представницької функції тощо. Разом із тим розвиток знань про адвокатську діяльність та адвокатуру у контексті кожної окремої науки є мізерним, частковим, а саме їх вивчення характеризується відсутністю системного підходу.

З ціллю оптимальної реалізації покладених на адвокатуру завдань постає об'єктивна необхідність інтеграції цих знань, якісного забезпечення системного застосування здобутків кожної галузевої науки у фаховій діяльності адвоката; ініціативної науки, яка б змогла гармонійно поєднати ці знання, адже до моменту появи адвокатології не існувало. Саме запити комплексного дослідження адвокатури призвели до її появи, обумовили виникнення новітньої комплексної правничої науки, яка інтегрувала в себе усі науково-теоретичні знання про адвокатуру. Як зауважив дослідник Ю. Ф. Лубшев, сьогодні гуманітарно-правові знання про адвокатуру функціонують та розвиваються як відносно монолітна (цілісна) наукова система, що вливається у набагато ширшу сферу вивчення права, дослідження законів життєдіяльності держави, соціуму та індивіда [10, с. 9].

Категорія “адвокатологія”, яку застосовують у сучасних наукових розвідках, на наше переконання, є доволі складним через її незвичну лексичну конструкцію, яка містить латинську дефініцію (*advoco* – запрошую, *advocates* – той, кого запросили,) та грецьку (*logos* – вчення, слово), проте ця правова категорія уже ввійшла до понятійно-категоріального апарату правничої методології, а тому вносити якісь корективи недоцільно. Безумовно, означена дефініція є більше науково обґрунтованою, аніж поняття “наука про адвокатуру”, оскільки сама адвокатура означає спілку адвокатів, адвокатське об'єднання, натомість наука охоплює і питання адвокатської діяльності. Сьогодні ми можемо простежити, що наукова термінологія дедалі частіше використовує слова греко-латинської комбінації, такі модерні дефініції формуються передусім для абсолютно новітніх понять, не характерних попереднім історичним епохам. Тому цілком переконані у доцільності застосування в юриспруденції правової категорії “адвокатологія” щодо наукового осмислення науки про адвокатську діяльність та адвокатуру [11, с. 61].

Використання у правничій науці синонімічної дефініції “адвокатологія” словосполучень “наука про адвокатуру” та “теорія адвокатури” також є науково прийнятним. У сучасній науковій методології поняття “теорія” (від грецької *θεωρία* – дослідження, розгляд) тлумачиться як:

- 1) логічна наукова систематизація досвіду, узагальнення суспільної практики, яке ґрунтується на аналізі сутності досліджуваного явища та висвітлює його тенденції;
- 2) галузь знань, вчення про певну систему, сукупність явищ, сформовану на базисі такого теоретичного узагальнення;
- 3) сукупність (комплекс) узагальнених положень, концептів, які являють собою розділ науки чи окрему науку взагалі;
- 4) універсальні засади окремої науки та їх абстраговане розуміння;
- 5) система поглядів, наукових суджень, з яких виходять певні правила поведінки [11, с. 62].

Отже, “теорія адвокатури” у термінологічному застосуванні може потенційно ототожнюватися як з “наукою про адвокатуру”, так і “адвокатологією”.

Окрім того, в юридичній історіографії також використовують таку правову категорію як “адвокатське право” [12]. Однак вживання означеної дефініції є феральним, адже правова категорія “право” за своєю природою має багатофункціональний вимір, а відтак маркування галузей правничої науки таким поняттям не завжди вважається слухним. Передусім, чимало процесуалістів принципово відійшли від використання означеної категорії щодо визначення процесуальних галузей правничої науки. Приміром, якщо раніше здебільшого застосовувалося “цивільне процесуальне право”, то нині набагато популярнішим є використання поняття “цивільний процес”. Окрім того, через певну специфічність досліджуваних предметів певні галузі науки користуються власними своєрідними назвами, зокрема, термін “наука про судоустрій” визначає науку про організаційно-інституційну систему судової влади в Україні. Беручи це до уваги, ми вважаємо за невідповідність щодо означення науки про адвокатуру “адвокатським правом”.

Актуальною науковою проблемою, на наше переконання, є концептуальне визначення змісту знань про адвокатуру, зокрема щодо її прикладного виміру.

Чимало науковців стверджує, що ця наука за своєю природою характеризується здебільшого як прикладна. Зокрема, на думку Рагуліна А. В., основна відмінність прикладних наук від теоретичних у тому, що перші скеровані передусім на наукове забезпечення практичних діянь. З огляду на це, адвокатологія безперечно входить до комплексу прикладних правових (юридичних) наук [13, с. 33]. Таке твердження, очевидно, зумовлене тим, як зауважує Мельниченко Р. Г., є той факт, що традиційно науковими дослідженнями з проблематики адвокатури та адвокатської діяльності, на доктринальному рівні, займаються адвокати-практики або екс-адвокати, які досить успішно виявили себе в цій сфері, що й означає виняткову особливість цієї науки та дозволяє вважати її прикладною [14, с. 21]. Однак категорично говорити про прикладний характер адвокатології не можна, оскільки питання провокує на жваву дискусію.

Проблема демаркації прикладних та фундаментальних наук нині є відносною і доволі суперечливою. Слушно зауважує Белкін Р. С., що у контексті інтеграційних та диференціаційних процесів системи знань, поділ наук на теоретичні та емпіричні (практичні), як на фундаментальні та прикладні, набирає цілком умовного характеру [15, с. 72].

Вивчаючи функції юридичних наук, дослідниця Скакун О. Ф. абсолютно аргументовано вирізняє такі її функції: евристичну, пізнавальну (онтологічну), ідеологічну, методологічну, прогностичну, обслуговування практики – практично-організаційну, політичну [16, с. 5]. Відтак практично-організаційна (обслуговування практики) є лише однією зі загальної системи функцій сучасної правничої науки. Реалізація означеної функції в переважній більшості наук зумовлена обсягом здобутих знань, ґрунтовністю здійснюваних досліджень, направленості знань не тільки на вирішення нагальних проблем, але й на майбутню перспективу, від наявності концептуальних теоретичних розробок, а не лише пропозицій/рекомендацій щодо вдосконалення окремих норм права чи положень законодавства.

У контексті глобалізаційних викликів узагалі досить складно уявити будь-яку науку, яка б користувалася лише особливостями пізнання – пропонувала лише теоретичні положення та концепції, з повною відсутністю засобів щодо перетворення дійсності (була б абсолютно фундаментальною) [17, с. 145]. І з іншого боку, фактично кожна наука має як теоретичний компонент, метою якого є пізнання та тлумачення об’єктивної дійсності, визначення закономірностей, формулювання понять, категорій, так і прикладну, яка дає реальні рекомендації щодо поліпшення практичної діяльності у конкретних ділянках. Право, на відмінність від математичних абстрактних формул, покликане мати конкретні, реальні обриси, в іншому випадку втратить свою рацію.

Кожна галузь правничої науки зобов’язана містити елементи практичної значущості, що відкриває можливість ефективно застосовувати у ній досягнення інших неправових наук. Сьогодні спостерігається тенденція метизації основ багатьох наук, приміром, здобутки комп’ютерних технологій, генної інженерії активно використовують у процесуальних галузях правничої науки, передусім, у процесі доведення.

Конструктивне розуміння умовного поділу галузей наук на теоретичні та прикладні, необхідно окреслити цілеспрямованість та якість певної набутої інформації для визначення її значущості. У правовій сфері потрібно керуватися не лише відомою та доступною інформацією, але й висувати нові ідеї, концепти, що потребують жвавого обговорення, дискусії, апробації. Сучасні адвокати повинні не лише володіти нормами законодавства, а передусім вміти продуктивно їх застосовувати у конкретних ситуаціях, мобільно та абсолютно знаходити контраргументи та непередбачувані резони процесуального супротивника, вибудовувати оперативну тактику та ефективну стратегію власних дій при здійсненні захисту, представництва у певній справі. Як наслідок такої своєрідної творчості (адвокатської креативності) з'являється чимало альтернатив щодо вирішення збіжних правових ситуацій новими манерами.

Аналогічно, на наш погляд, можна розуміти й адвокатологію як інформативну систему, в якій існує власний базис – належне законодавство та установлені модули його застосування, а теж теоретична складова, яка пропонує нові концепції, доктрини, гіпотези науковців тощо. Саме неординарні позиції фахівців на традиційні усталені положення, норми спосібні спровокувати конструктивні дискусії та позитивні трансформаційні процеси в праві.

Загалом поступ нашої держави істотно відрізняється від переважної більшості розвинених країн бурхливим і не завжди передбачуваним розвитком суспільних відносин, унаслідок чого досить швидко змінюється й законодавство. При цьому, на жаль, особливістю таких змін є те, що науковці не завжди вчасно оцінюють спірність і навіть помилковість їх внесення, а це призводить до недостатньо якісного оновлення практичного базису того чи іншого виду правової науки.

Наприклад, аналізуючи реформування законодавства про адвокатуру, К. Овсій зазначає, що адвокатуру не так давно вже реформували. Здавалося б, що ще потрібно, нехай тепер система роботи налагоджується. Однак пошук за ключовим словом “адвокат” на офіційному сайті Верховної Ради України дасть змогу зрозуміти, що в минулому році зареєстровано досить багато законопроектів, пов'язаних із бажанням знову змінити правила гри в цій сфері [18]. Відзначимо, що це думка практика, а не науковця, але і в ній відображено негативне ставлення автора до хаотичного реформування адвокатури.

У зв'язку з цим, на наш погляд, необхідно посилити дослідницьку складову науки про адвокатуру і зробити розвиток відповідного законодавства більш обґрунтованим і передбачуваним, щоби застерегти від несподіваних і необґрунтованих результатів роботи законотворців і непродуманих експериментів у правовій площині.

Враховуючи наведене, наука про адвокатуру (адвокатологія) є сукупністю інформації, яка стосується діяльності адвокатів та організації адвокатури, що систематизується і аналізується вченими для виявлення та вирішення проблемних питань організації адвокатської спільноти, вироблення концепцій щодо вдосконалення адвокатської діяльності з надання правової допомоги громадянам та юридичним особам.

Завдання теоретичної частини адвокатології полягає в дослідженні і роз'ясненні об'єктивних процесів, які привели до виникнення адвокатури, визначенні її сутності та призначення у громадянському суспільстві, формулюванні її понятійного апарату. Але головним напрямком досліджень слід вважати формулювання наступних раціональних кроків у розвитку адвокатури, вдосконалення законодавства про адвокатську діяльність. Варто, на наш погляд, щоб теорія адвокатури визначала, передовсім, нові концепції вчених, практиків, які ще не набули широкого застосування, відмежовувала інформацію, яка має широко і критично обговорюватися, удосконалюватися перед запровадженням відповідного законодавства та практики його застосування від загального масиву інформації.

Теоретичну або дослідницьку частину адвокатології складають дослідження вчених у вигляді численних наукових статей, дисертацій, монографій та інших робіт, в яких аналізуються ті чи інші проблеми адвокатури. До цієї частини адвокатології можна віднести й праці зарубіжних дослідників, зокрема, російських, котрі українські фахівці аналізують і доволі часто “адаптують” до українських умов і в науці, і в практиці при підготовці законопроектів.

Інший, більш стабільний блок інформації – це нормативна частина адвокатології. Вона являє собою сукупність норм законодавства, яким оперують не тільки практики, а й учені. Для останніх нормативний блок інформації стає предметом аналізу і вироблення пропозицій щодо його оптимізації. Через необхідність постійного аналізу законодавства про адвокатуру процес розвитку адвокатології як науки набуває нескінченного характеру, позбавляє її явищ застою.

Тому адвокатологія як теорія має ґрунтуватися, щонайменше, на трьох взаємопов'язаних елементах: теоретичних концепціях, нормах законодавства та практиці їх застосування.

За будь-яких умов висловлені у науці про адвокатуру гіпотези та сформульовані концепції мають позитивно впливати на правову систему України, ставати зняряддям лише для її поліпшення. Задля цього будь-яке застосування науково обґрунтованих положень у законодавстві чи практиці повинно бути доречним і належним, оскільки адвокатологія, як і інша наука, не позбавлена непристосованих або навіть хибних для практики ідей.

Висновки. Узагальнюючи наведене, вважаємо, що не можна говорити лише про прикладну спрямованість адвокатології як науки. Адвокатологія як наука виконує і теоретичну, пізнавально-евристичну функцію, і прикладну, спрямовану на сприяння вдосконаленню діяльності органів адвокатського самоврядування, підвищення професійного рівня адвокатів тощо. Але такий доволі умовний підхід може бути конкретизований об'єктивними і суб'єктивними факторами. Зокрема, теоретична частина адвокатології повинна мати стратегічні та тактичні складові, орієнтовані на визначення майбутніх пріоритетних напрямків розвитку адвокатури, а також на вирішення тих завдань, які стоять перед наукою сьогодні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баев О. Я. К основам теории профессиональной защиты в уголовном процессе: объект и предмет криминалистической адвокатологии. *Правовая наука и реформа юридического образования*. Вып. 6 : Юридический процесс: реформа процедур управления, законодательной деятельности и судебной власти. Воронеж, 1996. С. 46–58.
2. Адвокатура України : навч. посіб. У 2 кн. Кн. 1 / ред. С. Я. Фурса ; Центр правових досліджень Фурси. Київ : КНТ, 2007. 940 с.
3. Яновська О. Г. Протестна діяльність адвоката в кримінальному провадженні. Окремі питання правозастосування. Нац. асоц. адвокатів України, Рада адвокатів України. Харків : Фактор, 2013. 48 с.
4. Яновська О. Г. Адвокатура в системі суб'єктів судового права. *Актуальні проблеми судового права* : матеріали міжнар. наук.-прак. конф., присвяч. пам'яті проф. І. Є. Марочкина (Харків, 30 жовт. 2015 р.). Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, каф. орг. суд. та прав. органів. Харків : Право, 2015. С. 20–23.
5. Кучерена А. Г. Адвокатура : учебник. М.: Юрист, 2004. 351 с.
6. Грудцына Л. Ю. Адвокатура в России : учеб. пособие. Москва : Эксмо, 2005. 410 с.
7. Адвокатура України: підручник. У 2 кн. Кн. 1. Організація адвокатури (з практикумом) / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Алерта, 2016. 864 с.
8. Конин В. В. К вопросу об “адвокатологии”. *Воронежские криминалистические чтения* : сб. науч. тр. Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 2006. Вып. 7. С. 153–157.
9. Адибебян О. А. Основные, смежные и комплексные науки. *SCI-ARTICLE.RU*. 2015. № 18. С. 106–111. URL: <http://sci-article.ru/stat.php?i=1423219908>.
10. Лубшев Ю. Ф. Адвокатура в России : учебник. Москва : ООО “Профобразование”, 2001. 832 с.
11. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
12. Грудцына Л. Ю. Адвокатское право. Москва : Деловой двор, 2009. 320 с.
13. Рагулин А. В. Формирование науки об адвокатуре в России. *Евразийская адвокатура*. 2013. № 2 (3). С. 128–140.
14. Мельниченко Р. Г. Адвокатуру вычеркнули из науки. *Адвокат*. 2009. № 6. С. 19–24.
15. Белкин Р. С. Курс криминалистики: в 3 т. Т. 1: Общая теория криминалистики. Москва: Юрист, 1997. 408 с.
16. Скаун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.
17. Чельшева О. В. Соотношение фундаментальных и прикладных знаний в криминалистической науке. *Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России*, 2012. Вып. 1, т. 53. С. 144–147.
18. Овсян Е. Реформа адвокатуры: что ждет адвокатов в 2016 году? Адвокатская фирма GORO legal. URL: http://goro.ua/system/0000/6011/Goro_____pdf.

REFERENCES

1. Baev O. Ya. *K osnovam teoryi professionalnoi zashchity v uholovnom protsesse: ob'ekt y predmet krymynalystycheskoi advokatolohyy*. [To the basics of the theory of professional protection in criminal proceedings: the object and subject of forensic advocacy] Pravovaia nauka y reforma yurydycheskoho obrazovaniya. Vyp. 6 : Yurydycheskyi protsess: reforma protsedur upravleniya, zakonodatelnoi deiatelnosti y sudebnoi vlasty. Voronezh, 1996. P. 46–58.
2. *Advokatura Ukrainy* [Advocacy of Ukraine]: navch. posib. U 2 kn. Kn. 1 / red. S. Ya. Fursa ;Tsentr pravovykh doslidzhen Fursy. Kyiv : KNT, 2007. 940 p.
3. Ianovska O. H. *Protestna diialnist advokata v krymynalnomuprovadzheni. Okremi pytannia pravozastosuvannia*. [Protest activity of a lawyer in criminal installation. Separate law enforcement issues.]. Nats.asots. advokativ Ukrainy, Rada advokativ Ukrainy. Kharkiv : Faktor, 2013. 48 p.
4. Ianovska O. H. *Advokatura v systemi subiektiv sudovoho prava*. [Advocacy in the system of subjects of judicial law]. Aktualni problemy sudovoho prava : materialy mizhnar. nauk.-prak. konf., prysviach. pamiaty prof. I. Ye. Marochkina (Kharkiv, 30 zhovt. 2015 r.). Nats. yuryd. un-t im. Ya. Mudroho, kaf. orh. sud.ta prav. orhaniv. Kharkiv : Pravo, 2015. P. 20–23.
5. Kucheren A. H. *Advokatura* [Advocacy] : uchebnyk. Moskva : Iuryst, 2004. 351 p.
6. Hrudtsyna L. Yu. *Advokatura v Rossyy* [Bar in Russia] : ucheb. posobyе. Moskva : Эksmo, 2005. 410 p.
7. *Advokatura Ukrainy* [Advocacy of Ukraine] : pidruchnyk. U 2 kn. Kn. 1. Orhanizatsiia advokatury(z praktykumom) / za zah. red. S. Ya. Fursy ta N. M. Bakaianovoi. 2-hevyd., dopov. i pererobl. Kyiv : Alerta, 2016. 864 p.
8. Konyyn V. V. *K voprosu ob “advokatolohyy”* [On the issue of "law"]. Voronezhskyye krymynalystycheskyye chteniya : sb. nauch. tr. Voronezh : Yzd-vo Voronezh.un-ta, 2006. Vyp. 7. P. 153–157.
9. Adybekian O. A. *Osnovnyye, smezhnyye y kompleksnyye nauky*. [Basic, related and complex sciences.] SCI-ARTICLE.RU. 2015. No. 18. P. 106–111. URL: <http://sci-article.ru/stat.php?i=1423219908>.
10. Lubshv Yu. F. *Advokatura v Rossyy* [Bar in Russia]: uchebnyk. Moskva : OOO “Profobrazovanye”, 2001. 832 p.
11. Bakaianova N. M. *Funktsionalni ta orhanizatsiini osnovy advokatury Ukrainy* [Functional and organizational foundations of the Bar Association of Ukraine]: dys.d-ra yuryd. nauk ; 12.00.10. Odesa, 2017. 395 p.
12. Hrudtsyna L. Yu. *Advokatskoe pravo*. [Attorney at law] Moskva : Delovoidvor, 2009. 320 p.
13. Rahulyyn A. V. *Formyrovanye nauky ob advokature v Rossyy* [Formation of the science of advocacy in Russia]. Evrazyiskaia advokatur, 2013. No. 2 (3). P. 128–140.
14. Melnychenko R. H. *Advokaturu vycherknulyz nauky*. [The bar was struck out of science.] Advokat, 2009.No. 6. P. 19–24.
15. Belkyn R. S. *Kurs krymynalystyky: v 3 t*. [Forensics course: 3 tons.] T. 1. Obschchaia teoryia krymynalystyky. Moskva : Yuryst, 1997. 408 P.
16. Skakun O. F. *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of state and law] : pidruchnyk. Kharkiv : Konsum, 2001. 656 p.
17. Chelыsheva O. V. *Sootnoshenye fundamentalnykh y prykladnykh znanyi v krymynalystycheskoi nauke*. [The ratio of fundamental and applied knowledge in forensic science]. Vestnyk Sankt-Peterburhskoho unyversyteta MVD Rossyy, 2012. Vyp. 1, t. 53. P. 144–147.
18. Ovsyi E. *Reforma advokatury: chto zhdet advokatov v 2016 hodu?* [Reform of the Bar: What awaits lawyers in 2016?] Advokatskaia fyрма GORO legal. URL: http://goro.ua/system/0000/6011/Goro_____pdf.

Дата надходження: 01.11.2018 р.